

Розслідування та система кримінально-процесуальних функцій

Гловюк Ірина Василівна, доцент кафедри кримінального процесу Національного університету "Одеська юридична академія", кандидат юридичних наук, доцент

Метою кримінального процесу є забезпечення правильного застосування норм матеріального права, що, враховуючи правозастосовчий характер кримінально-процесуальної діяльності, здійснюється найперше шляхом правильного і повного встановлення фактичних обставин кримінального провадження, що у межах загальної теорії права розглядається як перший етап правозастосовчої діяльності - встановлення фактичних обставин справи [1, с. 249].

Беззаперечно, що ця діяльність здійснюється, починаючи із моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР або з моменту проведення огляду місця події, шляхом побудови та висунення версій, збирання та перевірки доказів, засоби збирання та перевірки яких регламентовані КПК. Ця дослідницька діяльність повинна бути всебічною та повною, на що скеровують суб'єктів, що здійснюють досудове розслідування, положення кримінального процесуального законодавства (ст. 22 КПК 1960 р., ч. 2 ст. 9 КПК 2012 р.). Ця вимога вступає у певну суперечливість із традиційним розмежуванням основних кримінально-процесуальних функцій, у зв'язку із чим у доктрині є протилежні та суперечливі підходи щодо визначення її функціональної спрямованості.

Якщо звернутися до становлення теорії кримінально-процесуальних функцій, то неважко помітити, що теорія розподілу функцій на три основні кримінально-процесуальні функції: обвинувачення, захисту та вирішення справи була піддана критиці не в останню чергу тому, що функціональну спрямованість діяльності слідчого, органів дізнання за такої системи функцій визначити було достатньо складно, хоча деякі вчені і указували на те, що слідчий здійснює усі три ці функції [2, с. 226].

Натомість, ряд вчених, пояснюючи функціональну спрямованість діяльності слідчого, виділили особливу самостійну кримінально-процесуальну функцію, яка у літературі отримала назву: розслідування, проведення попереднього слідства, дізнання, дослідження обставин справи, встановлення, перевірка даних стосовно злочину, їх розслідування. У подальшому термін "розслідування" як назва цієї функції активно використовувався у літературі, активно вживається в доктрині і натеper.

У період дії КПК України 1960 р. ряд вчених підтримували виділення у діяльності слідчого функції розслідування [3, с. 162; 4, с. 21]. За КПК України 2012 р., хоча слідчого і віднесено до сторони обвинувачення, деякі вчені знову ж виділяють у його діяльності функцію розслідування [5, с. 144; 6, с. 15; 7, с. 94; 8, с. 877, 878].

Для визначення можливості позиціонування розслідування як кримінально-процесуальної функції слід проаналізувати сутність цього напрямку діяльності та співвіднести його із такими ознаками кримінально-процесуальних функцій, як: діяльнісний характер; цілеспрямований характер та наявність завдань; генеруючий характер (визначення характеру кримінально-процесуальної діяльності) - векторність функції; генеруючий характер (визначення прав та обов'язків, компетенції суб'єкта (суб'єктів) реалізації функції; невіддільність від носія функції - суб'єкта кримінального провадження; наділення суб'єкта процесуальною компетенцією або процесуальним статусом для реалізації функції - суб'єктний елемент функції; правовий характер; наявність процесуальних засобів реалізації функції.

У літературі є різні визначення поняття функції розслідування, однак усі вони пов'язують розслідування із діяльністю, спрямованою на розкриття злочину, встановлення та викриття винного у вчиненні злочину, із всебічного, повного та об'єктивного дослідження обставин кримінального провадження [9, с. 8]. Саме розслідування у цьому значенні, яке ми підтримуємо, і буде проаналізовано із позицій ознак кримінально- процесуальних функцій.

Діяльнісний та правовий характер розслідування, враховуючи те, що воно являє собою систему кримінально-процесуальних дій, регламентованих нормами КПК, є беззаперечним.

Розслідування спрямоване на виконання загальних завдань кримінального провадження, визначених ст. 2 КПК, однак при цьому має і власні завдання, яким є встановлення події кримінального правопорушення (п. 1 ч. 1 ст. 91 КПК) та особи, яка його вчинила.

Для реалізації цього напрямку діяльності суб'єктам *функції розслідування*, до яких відносяться слідчий та оперативні підрозділи, підрозділ детективів та підрозділів внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України, слідчі підрозділи, керівник органу досудового розслідування - у разі особистого здійснення досудового розслідування, а також службові особи, уповноважені на вчинення процесуальних дій у порядку Глави 41 КПК надано процесуальні повноваження (більшість яких викладена у ст. 40 КПК). Відповідно, процесуальними засобами реалізації функції є процесуальні дії та рішення, що проводяться та приймаються вищезазначеними суб'єктами.

Таким чином, обґрунтованим є віднесення до системи кримінально-процесуальних функцій функції розслідування.

Список використаних джерел:

1. Черданцев, А. Ф. Теория государства и права : Учебник для вузов / А. Ф. Черданцев. М. : Юрайт, 2002. 432 с.

2. Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса / Строгович М. С. - М. Наука. 1968. Т. 1. - 470 с.

3. Алєнін Ю. П. Ще раз до питання про самостійність і незалежність слідчого // Актуальні проблеми держави і права: збірник наукових праць. Вип. 44. - Одеса: Юридична література, 2008.

4. Альперт С. А. Суб'єкти уголовного процесса. - Х., 1997. - 61 с.

5. Рева А. Функції слідчого у кримінальному провадженні: теоретико-правовий аналіз / А. Рева // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. - 2014. - № 1. - С. 139-146 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ap.gov.ua/chasopis/ua/pdf/1-2014/139-reva.pdf>

6. Басиста І. В. Правові основи прийняття і виконання рішень слідчого на стадії досудового розслідування [Текст] : автореферат... д-р юрид. наук, спец.: 12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність / І. В. Басиста. — Запоріжжя : Класичний прив. ун-т, 2012. — 40 с.

7. Юрчишин В. Обвинувальна діяльність прокурора у кримінальному судочинстві за новим КПК України // Вісник прокуратури. - 2012. - №6 (132). - С. 89-97.-С. 94

8. Марочкін О. І. Процесуальні рішення слідчого як вираження його кримінальних процесуальних функцій // Правова доктрина - основа формування правової системи держави: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю Нац. акад. прав. наук України та обговоренню п'ятитомної монографії "Правова доктрина України", Харків, 20-21 листоп. 2013 р. - Х.: Право, 2013. - С. 876-880.

9. Колодко В. В. Уголовно-процессуальная функция расследования : дисс. на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.09 - уголовный процесс / В. В. Колодко. - Челябинск, 2013.